

VA-rapport 2002:3

Forskares syn på samtal med Allmänheten

Forskares syn på samtal med Allmänheten

Forskares syn på allmänhetens inställning till vetenskap och på möten mellan forskare och lekmän

En intervjustudie
VA-rapport 2002:3

Studien har utförts av fil dr Victoria Wibeck, tema Kommunikation, Linköpings universitet, på uppdrag av Vetenskap & Allmänhet. Linköping 2002-10-22

ISSN: 1653-6843
ISBN 13: 978-91-85585-02-1 (tryckt)
ISBN 10: 91-85585-02-5 (tryckt)
urn:nbn:se:vetenskapochallmanhet-2002-3 (pdf)

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA
Box 5073, 102 42 Stockholm
Telefon: 08-791 29 00
Fax: 08-611 56 23
E-post: info@v-a.se
Webbplats: www.v-a.se

Förord

Framtiden byggs av kunskap och lärande. Vetenskapen genererar ny kunskap. Men kunskap blir inte aktiv utan fotfäste hos människor, i deras viljor, tankar, idéer och känslor. För att öka det aktiva kunskapsengagemang hos de många har den ideella föreningen Vetenskap & Allmänhet, VA, bildats.

VA skall sträva efter att åstadkomma samtal som utgår från frågor som engagerar människor på deras egna arenor. Vad tycker då samtalens presumtiva deltagare? För att utröna detta har VA låtit genomföra ett antal studier.

VA har uppdragit åt fil dr Victoria Wibeck, Tema Kommunikation vid Linköpings Universitet, att undersöka forskares syn på dialog med allmänheten. Studien innefattar en rad djupintervjuer med forskare från olika vetenskapsområden och i olika skeden av forskarkarriären. Studien redovisas i denna skrift VA-rapport 2002:3

Forskares syn på samtal med Allmänheten.

Undersökningen får gärna citeras med angivande av VA som källa. Denna och övriga studier kan också hämtas från www.v-a.se

Det är VAs förhoppning att dessa intresseväckande resultat skall ge vägledning och idéer till många insatser för att stärka VA-dialogen och skapa ett brett kunskapsengagemang.

Vetenskap & Allmänhet, VA i november 2002

Camilla Modée
Generalsekreterare

Innehåll

Sammanfattning	9
Studiens syfte och metod	11
Resultat	12
<i>Huvudresultat</i>	12
Forskarnas uppfattning om allmänhetens intresse för och tillit till forskningen	12
Dialog eller monolog?	13
<i>Debresultat</i>	16
Forskarnas syn på allmänheten	16
Allmänheten som kollektiv och intressegrupper	16
Det ömtåliga förtroendet	17
Forskarnas syn på mötet mellan vetenskap och allmänhet	19
Vilken typ av vetenskap bör kommuniceras?	19
Den tredje uppgiften och doktorandernas dilemma	20
Ett delat ansvar	22
Avslutande kommentarer	24
Bilaga 1. Intervjupersoner som ingått i studien	27
Bilaga 2. Intervjuguide	28

Sammanfattning

På uppdrag av Vetenskap & Allmänhet (VA!) har en studie av forskares uppfattningar om allmänhetens intressen, värderingar och förtroende för vetenskap samt forskares attityder till lekmannasamtal genomförts. Studien har bedrivits med hjälp av kvalitativa intervjuer. 13 aktiva forskare, såväl doktorander som lektorer och professorer, verksamma inom olika discipliner vid olika universitet/högskolor har intervjuats. En förteckning över deltagarna i studien finns i bilaga 1.

Resultat

Huvudresultat

- De intervjuade forskarna ansåg överlag att allmänheten är intresserad av deras forskning. De menade också att allmänhetens tillit till forskarsamhället är god.
- Intervjupersonerna gav uttryck för en spänning mellan dialogen som ideal och en verklighet som ofta utgår från monologen. De former som traditionellt erbjuds för ett möte med allmänheten, bygger ofta primärt på föreställningen att ett forskningsbudskap på ett relativt okomplicerat sätt kan överföras från forskare, eventuellt via massmedia, till allmänheten. Sällan får forskare inspiration och nya infallsvinklar direkt från allmänheten.

Delresultat

Forskarnas syn på allmänheten:

- ”Allmänheten” tolkades både i en vid bemärkelse (alla utanför det egna vetenskapsområdet) och i en snäv bemärkelse (specifika grupper som kan tänkas ha ett intresse av vetenskapen). Att nå allmänheten i vid bemärkelse framställdes som ett ideal, medan verkligheten ofta innebär en praktisk omöjlighet att nå ut till och intressera alla.
- Den tillit som intervjupersonerna ansåg att allmänheten har till forskarsamhället upplevdes som skör. Den hotas bland annat av forskningsfusk, ett alltför svårgenomträngligt forskarspråk, förenkling och trivialisering av komplicerade samband och resultat, osaklig journalistisk, samt av stort uppslagna forskningsnyheter som sedan kritiserar offentligt av andra forskare.

Forskarnas syn på mötet mellan vetenskap och allmänhet:

- Den typ av vetenskap som lämpar sig för en dialog med allmänheten ansågs vara sådan vetenskap som berör människor, påverkar deras vardag och medför nytta för allmänheten. Tillvägagångssätten för att möta allmänheten ansågs kunna variera.
- Den tredje uppgiften var inte någonting entydigt för intervjupersonerna. Vissa av de intervjuade doktoranderna visste inte alls vad den tredje uppgiften innebär. Som doktorand gäller det först och främst att följa vetenskapssamhällets spelregler för att bli accepterad. Därför upplevs det som nödvändigt att främst bygga upp ett inomvetenskapligt kontaktnät.

- Forskarna ansågs ha det största ansvaret för möte med och spridande av information till allmänheten, men lekmännen tillskrevs visst ansvar för att själva söka upp information, ta kontakt med forskare, lyssna och försöka förstå.

Studiens syfte och metod

Denna studie har utförts på uppdrag av Vetenskap & Allmänhet (VA!). Den syftar för det första till att undersöka forskares uppfattningar om allmänhetens intressen, värderingar och förtroende för vetenskap. För det andra syftar studien till att undersöka forskares uppfattningar om samtal och dialog med lekmän.

Studien har genomförts med hjälp av kvalitativa intervjuer. 13 aktiva forskare, såväl doktorander som lektorer och professorer, har intervjuats (se bilaga 1).¹ Dessa forskare kommer från olika universitet och högskolor, samt från olika vetenskapliga discipliner. Samma intervjuguide har följts vid samtliga tillfällen (se bilaga 2). Materialet har gjorts till föremål för en tematisk innehållsanalys, där samtliga intervjuer har skrivits ut, kodats och analyserats med avseende på återkommande teman, mönster och tendenser i intervjuerna.² Resultatredovisningen är således tematiskt ordnad, men alla intervjuguidens frågeområden täcks in i dessa teman.

En kvalitativ studie innebär möjligheter att på djupet studera människors uppfattningar och erfarenheter. Deltagarna får själva sätta ord på sina upplevelser och tankar, istället för att den som initierat studien formulerar hårt styrda frågor, där möjliga beskrivningar av uppfattningar, upplevelser och värderingar redan är givna (jfr t ex enkätstudier). Kvalitativa data ger således möjlighet att relativt förutsättningslöst utforska ett ämne, med utgångspunkt i vad som är relevant för deltagarna själva. En kvalitativ studie gör det också möjligt att sätta deltagarnas åsikter i ett sammanhang och att få en förståelse inte bara för *vad* människor säger om ett visst ämne, utan också *hur* och ofta också *varför* de säger som de gör.

Däremot lämpar sig kvalitativa studier inte för att dra statistiskt generaliserbara slutsatser. De resultat som presenteras i denna rapport bygger på ett mindre antal personers utsagor, vilket innebär att de inte kan och inte får tolkas kvantitativt, dvs med en viss statistisk säkerhet.

¹ Ett stort tack till de personer som delade med sig av sin tid och sina tankar genom att låta sig intervjuas för detta projekt.

² För den som är intresserad av att fördjupa sig i metodologiska frågor kring användandet av kvalitativa intervjuer rekommenderas t ex boken "InterViews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing" av Steinar Kvale (Thousand Oaks, Sage, 1996). Hur man kan använda sig av en tematisk innehållsanalys diskuteras bland annat i avhandlingen "Genmat i fokus. Analyser av fokusgruppsamtal om genförändrade livsmedel" av Victoria Wibeck (Institutionen för tema, Linköpings universitet, 2002).

Resultat

Huvudresultat

Forskarnas uppfattning om allmänhetens intresse för och tillit till forskningen

En genomgående tendens i materialet var att intervjupersonerna ansåg att allmänheten har en positiv inställning till och är intresserad av den forskning intervjupersonerna själva sysslar med. Några av svaren på intervjuarens fråga: "Vad tror du att allmänheten tycker om din forskning?" löd som följer:

"I den mån de känner till den så tycker de att den är intressant, det tror jag, och bekräftande."

(Professor/Lektor intervju 3)

"Jag jobbar ju mycket mot praktiker kan man säga, jag jobbar inte mycket inomvetenskapligt utan jag jobbar mycket ut mot samhället, ut mot industrin. Och då tror jag väl att man tycker att den är viktig men att den är på ett sätt teoretisk, och min bild av det hela är att det gäller att beskriva den nytta man kan ha av forskning. Det är ju mycket det det handlar om och det är ju mycket min sak, vår sak att beskriva det så. Men beskriver jag för folk i allmänhet på en tillställning vad jag gör, så brukar jag åtminstone lyckas beskriva det så att de tycker att det låter viktigt. Om de bara är artiga vet jag ju inte".

(Professor/Lektor intervju 2)

"Generellt så tror jag att de tycker att det är luddigt med forskning, men jag tror att mitt område är så pass generellt om man säger eller det är så allmän-giltigt så att jag tror att de, om jag lyckas förklara på ett rätt sätt, då tycker de att ja ja, vad intressant, har jag hört flera gånger. Fast det är väldigt många ord som gömmer sig och så där som är lite... Men det gäller att kunna förklara, men då tror jag faktiskt att de tycker att det är intressant."

(Doktorand intervju 4)

Åsikten att den egna forskningen upplevs som intressant var nära kopplad till tankar om att kunna förklara nyttan med forskningen. Är man då verksam inom ett vetenskapsområde som är abstrakt, teoretiskt, grundforskningsinriktat och där nyttan inte alltid framträder tydligt blir skepsisen större mot huruvida allmänheten kan intresseras för det hela. Att förklara sin forskning för allmänheten så att den framstår som spännande och engagerande blir då en mycket svårare uppgift för forskaren.

Bakgrunden till varför forskning bedrivs inom olika områden, samt den nytta man kan ha av olika typer av forskning beskrevs som relativt lätt för lekmän att ta till sig och förstå. Detta ställer givetvis krav på forskaren att använda ett lättfattligt språk, samt på lekmännen att försöka lyssna och förstå. Samtidigt ansågs det av vissa som en orimlig tanke, och kanske inte heller som någonting att sträva efter, att detaljer i forskningsprocessen eller resultaten ska kunna förstås av en bredare allmänhet. En av doktoranderna uttryckte att

”det går säkert att förstå grundtankarna, men det är orimligt att anta att folk kan förstå allting som man sysslar med, för det har ändå tagit tio år för en själv att ens komma i närheten av att begripa vad man sysslar med.”

(Doktorand intervju 10)

Allmänhetens tillit till vetenskapen ansågs generellt vara hög. En av professorerna påpekade att ”man kan förvänta sig att [en forskare] är någon som inte förvanskar sanningen”. Omedvetet har människor tillit till forskarna, menade en av doktoranderna, eftersom ”forskningsresultaten syns överallt i samhället, de förändrar samhället”. Visserligen finns det extrema grupper av människor med mycket tydliga åsikter, sade en annan doktorand, men genomsnittssvensken har ändå hög tillit till forskningen, eftersom man tror att det bedrivs meningsfull verksamhet inom vetenskapssamhället. Därför kan förtroendet för forskarna anses vara gott, även om det förekommer högljudda protester mot vissa tillämpningar av genteknik och liknande, menade en professor.

Förtroendet är dock inte okomplicerat eller självklart. En rad faktorer kan undergräva och på sikt riva ner tilliten (se avsnittet ”Det ömtåliga förtroendet”). Forskning kan också upplevas som flummig och inåtvänd, åtminstone när den inte gäller livsavgörande frågor:

”De tycker att det är lite flummigt kanske, att man är i sin lilla... Jag menar studenterna som jag möter i skolan tycker man ju att man ska kunna kommunicera med, de tycker forskare det är ju bara flummigt och vad konstigt, och vad är det här forskning, och de tror att det är liksom hemuler som går omkring och som inte kan kommunicera.”

(Doktorand intervju 4)

”Alltså jag tror ju det finns en sådan där schablon att forskning det är att sitta och pillra med någon liten småsak som inte har betydelse för världen i övrigt. Men samtidigt har man väl respekt för medicin och hälsa och tandläkeri och allt sådant där som ju berör en själv automatiskt, så det beror väl på vilket ämne det är.”

(Professor/Lektor intervju 12)

Sammanfattningsvis är det genomgående intrycket av intervjumaterialet emellertid att intervjupersonerna utgick från att det finns en uppskattning och ett intresse bland allmänheten för forskning och vetenskap, samt att det i de flesta fall är möjligt att förklara åtminstone någonting av bakgrunden till och nyttan med forskningen. Allmänhetens förtroende för vetenskapssamhället ansågs också på det hela taget vara gott.

Dialog eller monolog?

Ett ideal som uttrycktes av flera intervjupersoner var en interaktion och ett ömsesidigt utbyte mellan lekmän och forskare. Det är viktigt att ha en förankring i vad allmänheten tycker, menade en professor, för annars kan forskarnas entusiasm ta överhanden så att de inte ser att de arbetar med sådant som ligger långt utanför ramar för vad allmänheten accepterar. Om allmänhetens intresse för vetenskap ska öka, är dialogen en av förutsättningarna, underströk en annan av intervjupersonerna:

”Forskarnas egen vad ska vi säga vilja och önskan och strävan att relatera sin forskning till allmänhetens frågor kanske är det allra viktigaste. Öka denna strävan samtidigt som man upprätthåller god kvalitet i forskningen, då tror jag det är en väg mot ökat intresse”.

(Professor/Lektor intervju 13)

Samme professor tillade också att det vore önskvärt att forskarna fick en inblick i vad som händer när vetenskapen flyttar t ex från forskningslaboratoriet till journalistens arbetsrum. Vad utmärker populariseringsprocessen? Hur översätter och levandegör man det vetenskapliga innehållet i andra sammanhang än det vetenskapliga? En sådan förståelse skulle kunna vara till stor hjälp för forskarna när de ska popularisera sin forskning och öka kontakten med allmänheten.

När det gäller universitetens och högskolornas tredje uppgift, framfördes följande av en av doktoranderna:

”Ja den är ju viktig alltså, för att den visar ju på något sätt om det är berättigat det man håller på med. Om man inte kan föra en dialog med allmänheten eller det omgivande om det man håller på med, så är ju bara det här de håller på med här nere när de spikar upp avhandlingar, spikar upp teser här, då är det ju bara någon slags tradition som inte... Så att den är ju helt klart viktig, så det måste man ju på något sätt, jag vet inte hur, men i och med att man är i sin lilla värld, och det är ganska ofta här liksom, och sedan har man undervisning och annat sådant som trycker undan då, så att jag vet inte exakt praktiskt hur det skulle gå till heller då.”

(Doktorand intervju 6)

Enligt doktoranden i exemplet ovan är det alltså dialogen som existensberättigar ett vetenskapsområde eller ett forskningsprojekt. Om inte en dialog förs med allmänheten blir forskaren avskärmad från verkligheten och riskerar att syssla med oväsentligheter. Samtidigt är det varken självklart hur dialogen ska gå till eller hur det ska frigöras tid för den.

Även om dialogen sågs som ett ideal, var det dock tydligt att den förhärskande synen på kommunikation, både bland de intervjuade forskarna själva, och i den omgivande världen, innebär att det handlar om en överföring av ett budskap från en sändare till en mottagare. Att dialogen inte är okomplicerad att omsätta i verkligheten, kom till uttryck bland annat när en av professorerna beskrev en satsning på Öppet hus och offentliga föreläsningar på universitetet:

”Det var mycket folk och de lyssnar då på lite exempel på forskningsprojekt, men man kan ju inte säga att det är något utbyte nämnvärt, för det blir ganska ensidig kommunikation va. Det blir presentation av projekt och sedan ställer folk några frågor, det gör de, men i en sådan där sal kan det inte vara annat än speciella individer som vågar säga något. Så det blir ingen kommunikation egentligen, i varje fall inte båda vägarna [...] Man får arbeta på olika vägar tror jag. Man får ha föreläsningar eller öppet hus eller man kan ha information via som sagt reportage. Jag tror kanske att reportage i massmedia når ju mycket fler människor, det når ju mycket mycket fler människor. Jag är övertygad om att det är oändligt många fler som läser vissa reportage, och därför tror jag att det är väldigt viktigt de som förmedlar det, för de når ju tusentals personer som tycker det är lite intressant. Och då är det ju rätt så värdefullt att de

länkarna är välbalanserade. Men tillbakavägen till forskningsvärlden, det är inte lika lätt.”

(Professor/Lektor intervju 1)

Överföringsmodellen medför i sin renodlade form bland annat att sändaren (forskaren) blir den aktiva parten i interaktionen, medan mottagaren (lekmannen) betraktas som relativt passiv. Vidare förutsätts att budskapet, åtminstone i teorin, kan överföras relativt oförändrat från en sändare till en mottagare (ofta via något medium som tv, radio eller tidningar). I praktiken kan dock budskapet förvanskas eller effekten av det utebli, t ex genom att medierna snedvrider budskapet eller genom att mottagaren inte vill, kan eller orkar lyssna och försöka förstå. Givetvis stod inte alla intervjupersoner för en syn på kommunikation som strikt bygger på en överföringsmetafor, men ändå tycktes det i själva förutsättningarna för hur vetenskap kommuniceras finnas inslag av detta. Det handlade om att ”föra ut” ett budskap, att ”sprida forskningen”, att ”informera allmänheten”. Forskaren blir således lärare och inspiratör, snarare än någon som själv inspireras av möten med lekmän.

De arenor som enligt intervjupersonerna erbjuds för kommunikation med allmänheten är framför allt reportage i massmedierna, populärvetenskapliga tidskrifter och tv-program, öppet hus på universitetet och offentliga föreläsningar. Som ett komplement till detta föreslogs bland annat en ökad satsning på hemsidor och chat-kanaler. Det skulle kunna vara ett sätt att erbjuda lekmän en möjlighet att ta kontakt med forskare eller representanter för universitet och högskolor utan att behöva ställa frågor i offentliga sammanhang med många åhörare. Samtidigt urskildes problem med detta, t ex att bara de redan intresserade letar sig fram till sådana kanaler, och att redan överarbetade forskare ska splittra sin tid ännu mera utan att få kompensation för detta.

En tydlig tendens i materialet var åsikten att allmänhetens uppfattningar visserligen kan påverka hur forskningen presenteras och beskrivs, men att allmänheten för det mesta inte påverkar formuleringen av forskningsfrågor eller de metoder som används. Några doktorander påpekade emellertid att forskaren själv tillhör allmänheten och därför indirekt påverkas av den allmänna debatten. Det tycks dock höra till ovanligheterna att en forskare får ”input” direkt från allmänheten – även om en sådan tanke kan vara lockande:

”För det skulle jag nog tycka vore ganska inspirerande ändå, om någon annan uppmärksammade att du som håller på med det här, kan du inte kolla det här, finns det möjlighet att titta på det? För då kan man ju liksom komma på tankar, för det märker man ju när man har undervisning att en del av studenterna frågar ju sådant som man inte ens har funderat över, borde jag veta det här? Ja det borde jag ju faktiskt, för det hör ju till, och sedan börjar man att rota lite i det liksom. Jag menar det finns ju säkert folk som har funderat att det här borde de ju kunna testa, som man inte ens har övervägt. Så det vore jättespännande att få höra folks kommentarer.”

(Doktorand intervju 9)

Sammanfattningsvis befinner sig alltså forskare i ett spänningsfält mellan dialogen som önskan och ideal och en verklighet som ofta utgår från monologen. De former som traditionellt erbjuds för ett möte med eller information till allmänheten, bygger ofta primärt på föreställningen att ett forskningsbudskap på ett relativt okomplicerat sätt kan överföras från forskare, eventuellt via massmedia, till allmänheten. Sällan får forskare inspiration och nya infallsvinklar direkt från allmänheten.

Delresultat

Forskarnas syn på allmänheten

Allmänheten som kollektiv och intressegrupper

Vem är egentligen allmänheten? Vilken målgrupp ser man framför sig som forskare när man tänker på att föra en dialog med allmänheten? Sådana frågeställningar kan vid första anblicken tyckas triviala, och besvarades ofta i materialet spontant med att allmänheten innefattar alla:

”Ja jag tänker på släktingar som inte då är akademiker, jag tänker på grannar som inte är akademiker, eller som möjligen är akademiker men som inte är inom mitt område då. Jag tänker, ja i princip så är väl den allmänhet som man har närmast omkring sig. Men det innebär ju att det blir ett ganska brett urval av människor med olika bakgrund då, så att i princip så är väl allmänheten för mig, det är alla.”

(Professor/Lektor intervju 5)

Vid närmare eftertanke framkom dock att allmänheten visserligen kan ses som ett abstrakt kollektiv – ”alla” – , men också att begreppet ”allmänheten” kan ges en specifik innebörd. ”Allmänheten” står då för vissa grupper, som i realiteten intresserar sig eller kan komma att intressera sig för forskningen:

Intervjuare: ”När man pratar om allmänheten då, då är det ju ett ganska vitt och abstrakt begrepp, och när du själv tänker på då att du ska relatera till allmänheten, hur tänker du då? Vem är allmänheten så att säga?”

Intervjuperson: ”Ja vilka tänker jag på? Kanske är det... det är i själva verket en väldigt bra fråga... vem tänker jag på... Jag har väl i åtanke kanske... ja jag kan svara dubbelt här alltså, å ena sidan tänker jag naturligtvis på dem som redan har någon slags förkunskap om mitt ämnesområde som någon slags mottagare. Om jag ska vara realist, vem läser de böckerna som jag skriver, ja det är väl i huvudsak de som har något intresse [...] redan innan. Men jag personligen drivs också av en strävan, måste jag säga, att upptäcka sambanden mellan min egen forskning och den som finns helt utanför vad man i snäv mening skulle kunna betrakta som universitetsutbildade.”

(Professor/Lektor intervju 13)

”Jag tänker ju ofta på allmänheten som, och det är ju konstigt egentligen, på allmänheten som ungdomar. Och det är av väldigt rationella skäl. Det är ju de som är framtiden på något sätt va. Så om man ska informera allmänheten så bör man informera ungdomar särskilt, för det är de som har förutsättningar att förädla det här, att förstå något nytt och att göra något av det. Så jag tänker mycket på ungdomar, högstadiet och gymnasiet.”

(Professor/Lektor intervju 2)

Den forskare som vill föra en dialog med allmänheten står således inför ett val att antingen försöka nå en bred allmänhet, där intresset först kanske måste väckas, eller att vända sig till personer som har både intresse och nytta av forskningen. Forskaren kan givetvis också välja att, som i exemplet ovan från intervju 13, kombinera dessa båda ambitioner.

När det gäller allmänheten i den vidare bemärkelsen ("alla"), uppstår frågan om huruvida det är rimligt eller ens önskvärt att sträva efter att alla ska förstå och bli intresserade av vetenskap. Hur långt ska man gå i sina ansträngningar att skapa ett intresse som kanske inte finns? Hur mycket av dialog blir det om man försöker tvinga på människor information som de inte har bett om? "Man kan inte bomba folk med alla forskningsprojekt i världen", sade en doktorand, och en annan doktorand framhöll att mycket höga krav ställs på den forskare som ska försöka föra en dialog om teoretisk, abstrakt grundforskning:

"Nej det alltså det kräver intresse för det första, för att det vi sysslar med är inte trivialt, och då måste man komma från grunden, börja förklara från grunden alla begrepp och sedan motivera vad man håller på med. Så jag tycker det är svårt att skapa intresse när det inte finns."

(Doktorand intervju 7)

Ett annat, närliggande argument är att forskningens uppgift inte primärt är att vara lättillgänglig. Förenkling kan i sig innebära en risk för att forskningens innehåll urvattnas och att förtroendet för vetenskapen minskar (se vidare i avsnittet "Det ömtåliga förtroendet"). Denna typ av argument sammanfattas i en kommentar från en av intervjupersonerna:

"Det är väl inte forskningens uppgift att vara till hundra procent förstäligen av alla människor, är det det?"

(Professor/Lektor intervju 12)

Sammanfattningsvis kan sägas att "allmänheten" kan tolkas både i en vid och i en snäv bemärkelse. Den vida tolkningen innebär att alla utanför det egna vetenskapsområdet innefattas. Den snäva tolkningen innebär istället att vissa specifika grupper av personer som kan tänkas ha ett intresse av vetenskapen betraktas som allmänheten. I intervjumaterialet framkom som ett ideal att allmänheten i den vida bemärkelsen vore den allmänhet som faktiskt kunde göras intresserad av vetenskap. Detta ansågs dock ofta krocka med verkligheten, där det blir praktiskt omöjligt att nå ut till och intressera alla. Vetenskapen kan inte förenklas och göras lättillgänglig in absurdum, menade man, och forskarsamhället bör inte tvinga på människor information som de inte är intresserade av.

Det ömtåliga förtroendet

I avsnittet "Forskarnas uppfattning om allmänhetens intresse för och tillit till forskningen" framgick att allmänhetens förtroende för forskare och vetenskap på det hela taget ansågs vara gott. I intervjuerna presenterades emellertid en rad hot mot detta förtroende, vilket innebär att allmänhetens tillit till forskarsamhället inte är en gång för alla givet, utan är skört och måste förvaltas. Forskningens sak skadas, menade intervjupersonerna, av sådant som forskningsfusk och av forskare som uttalar sig offentligt om sådant de egentligen inte har belägg för. Förtroendet kan också skingras om kvaliteten i forskningen sjunker eller om inte forskningsetiken iakttas.

Forskare tillskrevs av vissa intervjupersoner ett ansvar för att använda ett begripligt språk. Samtidigt gäller det att inte förenkla alltför mycket, eftersom forskaren då underskattar människors intresse och förmåga till självständigt tänkande. Dessutom riskerar man att göra våld på ämnet och resultaten.

Ett annat problem är att forskningsprocessen innebär ett ständigt prövande, utvecklande och ibland förkastande av tidigare resultat, vilket kan förvirra lekmän när nya resultat presenteras i medierna:

”Sedan är klart allmänt om forskning, att det krävs naturligtvis någon särskild om forskningen ena dagen, enligt tidningarna då, säger att man ska dricka sprit och nästa dag att man ska inte dricka sprit och man ska högt blodtryck och man ska inte ha högt blodtryck och allt sådant här det går fram och tillbaks, vad som är nyttigt att äta och inte va. Det går ju fram och tillbaks och det här är ju, det här krävs ju någon sorts fundering på va. Jag för min del va, men nu är jag ju forskare själv, jag ser ju det här att det kommer nya rön **är** just en del av forskningen, det är forskningssamhället [...] Men det är klart att det kräver ju lite fundering, till exempel en del människor säger ju att forskning kan man inte lita på vad som är nyttigt, ska man grilla köttet eller inte, jag menar fram och tillbaks va.”

(Professor/Lektor intervju 3)

Även om mycket av mediernas rapportering kring vetenskap ansågs vara bra och tillförlitlig, var det just medierna som tillskrevs mycket av ansvaret för att allmänhetens tillit till vetenskapen hotas. Detta gäller inte minst när larmrapporter, tex om mobiltelefonstrålning, skadliga ämnen i livsmedel etc, presenteras. Sådana larmrapporter är inte sällan motsägelsefulla, och budskapen om vad som är farligt förändras från dag till dag. Vidare kritiserades tendensen att blåsa upp detaljer till stora sensationer, vilket leder till att felaktiga bilder av forskningen presenteras:

”Nej det som presenteras i pressen är ju ofta väldigt grava förenklingar som snabbt får... det blir ju inte sällan politiska vinklar också på det, om man tittar på till exempel djurrättsdebatten och genmaten, det blir ju extremt snabbt... och även vissa av de här cancerlarmen som kommer så blir det ju väldigt fort skräckhistorier i pressen, och det blåses upp, ett citat blir en hel artikel och så vidare [...] utan det får man vara väldigt försiktig egentligen när man presenterar, för det kan extremt lätt missuppfattas och blåsas upp till en jättegrej. Man kan även få totalt felaktiga bilder av vad som försiggår, har jag en känsla av.”

(Doktorand intervju 10)

Som ett alternativ till sensationsjournalistiken och forskarnas presentation av resultat som sedan bemöts offentligt av andra forskare på ett sätt som förvirrar en lekman, föreslog en av professorerna följande:

”Det är moget för att redan väldigt tidigt då ta upp vilka konsekvenser de här resultaten har, och även för den som har nått fram till det här att själv presentera de eventuella avigsidor eller de eventuella problem som det här för med sig. [...] Men publikt så ser det här ut som väldiga motpoler, de motpoler som egentligen inte riktigt finns. Så jag tycker ansvaret ligger i det balanserade sättet att få ut det, det gäller att det måste finnas från början, om man ska ta ett vetligt ansvar. Då visar det sig också att vetenskapliga resultat inte är den här absolut-sanningen, utan det är det att man bygger på steg för steg, och ibland går de här stegen, när man ett väldigt långt steg, man kommer fram till någonting häftigt och viktigt nytt, men samtidigt är inte de slutgiltiga orden sagda [...]”

(Professor/Lektor intervju 11)

Sammanfattningsvis ansåg intervjupersonerna att även om tilliten till vetenskapssamhället är hög, är den skör. Även om vissa hot mot forskningens tillförlitlighet ansågs vara interna, t ex i form av forskningsfusk och underlåtenhet att iaktta forsknings-etiken, presenterades det största hotet som kommande utifrån – från mediernas sätt att rapportera om vetenskap. Intervjupersonerna menade inte att massmediernas bevakning av vetenskap överlag är dålig, men de ansåg ofta att det finns en tendens i vissa sammanhang att presentera forskningsresultat på ett sätt som snarast minskar intresset för vetenskap på sikt, eftersom tilliten till vetenskapssamhället undergrävs.

Forskarnas syn på mötet mellan vetenskap och allmänhet

Vilken typ av vetenskap bör kommuniceras?

Den typ av vetenskap som ansågs lämplig att föra en dialog om med allmänheten, var sådan vetenskap som på något sätt berör människor, som får konsekvenser i deras vardag och som leder till att människor får ett rikare liv. Det sågs också som viktigt att samtala om sådan forskning som kan få positiva konsekvenser för många människor, till exempel på medicinens område. Några av intervjupersonerna pekade emellertid också på vikten av att föra en dialog kring eventuella risker och etiska konflikter som forskningen kan föra med sig. När forskningen påverkar många människor är de ”berättigade till att veta vad det är som händer”, menade en professor.

Vilka fora som lämpar sig för dialog om vetenskap rådde det delade meningar om. De etablerade vägar som finns att tillgå när det gäller forskningsinformation är sådant som reportage och artiklar i massmedia, hemsidor på Internet, kontakter med grundskola och gymnasium, öppet hus och offentliga föreläsningar/debatter, samt undervisning av studenter. Det framkom emellertid också andra, mindre traditionella förslag:

”Speaker’s Corner på torget till exempel. Och lite grann ja varför inte ha sådana här skärmutställningar på snabbköp och liknande, alltså lite föra ut lite grann av forskningens idéer och ståndpunkter på ställen där folk rör sig mycket, det är väl någonting jag skulle kunna tänka mig.”

(Professor/Lektor intervju 5)

Ett annat förslag som framfördes av en av professorerna var att starta chat-kanaler där allmänheten får interagera med forskare över nätet. Därigenom kan två syften uppnås: allmänheten erbjuds kommunikation och en möjlighet att ställa frågor, och forskarna erbjuds feedback på sin verksamhet från allmänheten. Vidare föreslog en annan professor att vetenskap och kultur, som dans, film, teater etc, borde kunna kombineras på nya sätt.

Två mer allmänna förslag för att underlätta en dialog framkom också i intervjuerna. För det första handlade det om att sätta in forskningen i ett sammanhang, att visa på bakgrunden till verksamheten samt att betona den nytta som forskningen för med sig:

”Jag tycker bakgrunden till varför man forskar på det är viktigare än resultatet, så lite resultat som man kommer fram till på fyra år, för alltså det går ju så oerhört sakta när man labbar och det mesta man får fram är ju negativt, alltså resultaten visar inte på någonting, och då är det väldigt svårt att visa på någonting, men ändå håller man på. Och jag menar en del kanske tycker att ja det är ju ett sätt att ta upp våra skattepengar liksom och så, men ändå, kan det leda

till någonting i framtiden så tycker jag ändå att det är värt det, och jag hoppas att det är fler som tycker det när man pratar med dem.”

(Doktorand intervju 9)

För det andra framhölls det av flera intervjupersoner att viktigare än en satsning på utbildning är en ambition att höja bildningsnivån i samhället, så att allt fler lekmän får möjlighet att sätta sig in i vetenskapliga resultat och förstå populärvetenskapliga artiklar. En ökad bildningsnivå skulle också på sikt kunna leda till att problemen med att rekrytera nya studenter och forskare till vissa vetenskapsområden kan minska. Att ensidigt betona utbildningens roll för det kommande yrkeslivet riskerar enligt en professor att bli ”kontraproduktivt”, medan bildningen leder till att ”det istället visar sig att det är någonting som är centralt för [ungdomarnas] liv alldeles oberoende av vilken yrkesbana de väljer”. Samme professor betonade också att när bildning saknas riskerar människor att bli offer för ”charlataner” som manipulerar deras åsikter, vilket leder till ogrundade men häftiga reaktioner mot vissa typer av forskning.

En satsning på att öka bildningsnivån framställdes som ett långsiktigt arbete som kräver uthållighet. Arbetet med att öka människors bildning föreslogs dels koncentreras till förskola, grundskola och gymnasium, dels till sådana personer i samhället som har makt att påverka många andra, t ex journalister och politiker. En av professorerna uttryckte att idealet för en dialog mellan människor inom och utanför vetenskaps-samhället, t ex politiker, är det upplysta samtalet:

”Jag skulle vilja ha flera personer om vi pratar allmänhet och politiker, som ju är företrädare för allmänheten, med någon sorts intellektuell... med någon förståelse till intellektuella resonemang. Vi kan kalla det för att de är forskarutbildade, men det är liksom lite väl pretentiöst va, men att man inte gör... att de har fått lära sig... att fler och fler generationer kommer upp som har som förhållningssätt att svåra problem i samhället [...] kan inte lösas med enkla lösningar.”

(Professor/Lektor intervju 3)

Detta kräver inte bara att forskarna blir bättre kommunikatörer, utan också att representanterna för allmänheten blir bättre lyssnare, som är ”inställda på mottagning”.

Sammanfattningsvis handlade de delar av intervjuerna som fokuserade på vilken typ av vetenskap som lämpar sig för dialog med allmänheten i stor utsträckning om att finna sådant som berör människor, som påverkar deras vardag och som medför nytta för många människor. Tillvägagångssätten för att kommunicera sådan forskning ansågs sedan kunna variera.

Den tredje uppgiften och doktorandernas dilemma

På frågan om vad den tredje uppgiften innebär blev svaren från intervjupersonerna mycket skiftande. Det tycktes närmast finnas lika många tolkningar av vad den tredje uppgiften innebär som det finns forskare. Medan någon av intervjupersonerna helst ville se hela forskargärningen som en enda sammanhållen uppgift med lite olika aspekter, framhöll en annan att en forskare snarast har fyra uppgifter: forskning, undervisning, samverkan med industri och näringsliv, samt information till allmänheten. Att interagera med allmänheten blir i det fallet en uppgift som prioriteras lågt på grund av brist på tid och ekonomiska resurser. De tolkningar av den tredje uppgiften som i övrigt framkom i intervjuerna var att popularisera vetenskapen, att genomföra empirisk forskning i företag, att undervisa, att tala med ungdomar om vetenskap, att

föra ett upplyst samtal med lekmän och politiker, att översätta sin forskning till ett språk som allmänheten förstår, att starta upp nya småföretag och förmedla kunskap till industrin, att ha kontakt med media, att uppträda på öppet hus, att inspirera studenter, att svara på allmänhetens frågor om det egna ämnet samt att visa på forskningsresultatens tillämpbarhet i ett större sammanhang.

Påfallande var också en osäkerhet bland doktoranderna om vad den tredje uppgiften står för. I de fall man överhuvudtaget hade hört talas om den visste man oftast inte vad den innebar. Doktorander ställs under sin forskarutbildning inför kravet att främst producera vetenskap för vetenskapssamhället, inte för det omgivande samhället:

”För forskarsamhället är det ju ett slags fikonspråk för sig då, där forskare värderar forskare utifrån helt andra mallar än vad allmänheten värderar forskning. Och för att räknas i den vetenskapliga världen och för att finnas där måste man ju ändå följa de reglerna på något sätt. Och framför allt är det ju numera, det ändrar sig ju lite det här när man kliver upp i hierarkin, är man väl professor och ämnesföreträdare är man ju lite friare igen, men doktorander och fo.assar [forskarassistenter] och hela vägen behöver ju följa vetenskapssamhällets normer, åtminstone till en viss del, för att få acceptans.”

(Professor intervju 2)

Intervjuperson: ”Forskningen borde ju stå i centrum när man doktorerar egentligen, så att man blir ja dels att man blir duktig på det och dels att man får en chans att lära sig så mycket som möjligt. Så den är väl egentligen viktigast alltså. Men det klart att undervisning, den är ju också viktig.”

Intervjuare: ”Men det här tredje kommer lite vid sidan av kan man säga?”

Intervjuperson: ”Ja det gör det väl i sådana fall, absolut. Det är ju minst lika viktigt som doktorand om man tittar till sin arbetsuppgift att skapa sig kontaktnät bland forskningen eller med andra forskare, helt enkelt åka på konferenser och knyta sådana kontakter som att försöka sprida vad man håller på med utåt. Och sedan är det ju ofta så att man presenterar ju nästan aldrig någonting innan det är färdigt heller. De flesta som doktorerar blir ju sällan uppmärksammade förrän man är klar att presentera någonting, det är ju ganska ovanligt.”

(Doktorand intervju 10)

Spänningen mellan att producera god forskning och att presentera denna forskning för allmänheten gäller emellertid inte bara doktorander. En av professorerna poängterade att det viktigaste är att göra bra forskning. Kan man dessutom vara populär utan att det kostar alltför mycket bör man givetvis vara det, men forskningen bör komma i första hand.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att den tredje uppgiften inte var någonting entydigt för intervjupersonerna. Det tycks också som om den princip som, åtminstone enligt de intervjuade personerna, är nödvändig att följa för att bli en framgångsrik forskare kan sammanfattas i orden ”forska först, möta allmänheten sedan”.

Ett delat ansvar

I materialet framkom att forskarna ansågs ha ett stort eget ansvar för att möta allmänheten. Forskningen är viktig för samhällsutvecklingen, den kostar pengar och den engagerar människor. Därför har forskarna också ett ansvar för att sprida information om sin verksamhet, menade en professor. Likaså är det forskarnas ansvar att uttala sig i medierna när de blir ombedda. Ett annat ansvar som kan läggas på forskarna är att göra vetenskapen och högre studier till någonting attraktivt:

”Det upplevs inte som spännande. Och där tror jag att vi missar, vi ser för tråkiga ut. Om jag tittar på kollegorna och på mig själv också, för man blir ju som miljön man är i, så lyckas vi inte visa hur spännande utveckling vi håller på med. Vi lyckas inte visa hur kul vi har på jobbet, vilket häftigt jobb det är att faktiskt medverka i framtidens utveckling [...]. Och det lyckas vi inte liksom få något häftigt, så ungdomarna vill hellre bli programledare då och kändisar av olika liksom karaktär.”

(Professor/Lektor intervju 2)

Vissa framhöll att forskarna har ett ansvar för att formulera sig mer populärt och att inte gömma sig bakom märkvärdiga ord. Man måste som forskare vara synlig, kunna förklara vad man gör, relatera sin forskning till allmänhetens frågor och vara beredd att debattera. Samtidigt finns det även bland forskare olika personlighetstyper. Alla är inte utåtriktade och har lätt för att möta allmänheten:

”Vissa personer har då fallenhet för den [tredje] uppgiften och andra har det inte, och vissa är ju omöjliga lärare men duktiga forskare och tvärtom, så jag tror inte man kan... På ett generellt plan så är det en utav de tre uppgifterna som högskola och universitet har, men sedan är det prefektens höll jag på att säga uppgift att se till att inom en institution de här sakerna blir täckta på ett sätt där man tillvaratar vars och ens förmåga beroende på vad man är bra på.”

(Professor/Lektor intervju 13)

På samma sätt finns det personer bland allmänheten som är blyga och inte vill ställa sig upp i en stor folksamling och ställa frågor till en forskare. Forskarens ansvar blir därför att möta människor på ett sätt som tar hänsyn till detta. Sådana möten sker lättast i mindre sammanhang, menade en av intervjupersonerna:

”[...] om allmänheten då är representerad av en person eller en liten grupp, inte att jag går ut och talar till tusen på en gång, för mycket tror jag just att man kan... en människa som inte är van i den här miljön är ju lite blyg och känner sig lite bortkommen ofta, så då gäller det ju att skapa en... att inte sätta sig på några höga hästar, det gör det ju. Och att på något sätt liksom möta den andre personen genom sitt sätt att vara. [...] Och så skulle man ju också göra för en större grupp att man berättar, för ofta tror jag kanske att det inte blir kontakt, att den så kallade allmänheten då är lite blyg att fråga och också att det blir ett visst avstånd, så det gäller ju att överbrygga det så kan man nog få människor att intressera sig.”

(Professor/Lektor intervju 12)

Även om forskarna överlag tillskrevs det största ansvaret för att en dialog, eller åtminstone information till allmänheten, ska komma till stånd, ansågs ansvaret inte enbart vila på vetenskapssamhället. Journalister ansågs ha ett ansvar att inte förmedla en falsk bild av vetenskap genom att blåsa upp detaljer och försöka skapa sensationer. Samtidigt menade vissa av intervjupersonerna att allmänheten också har ett

ansvar för att lyssna och försöka förstå vad forskarna talar om, samt att själva söka upp sådan information om vetenskap som intresserar dem. I de fall forskaren har tagit sin del av ansvaret, och sett till att det finns tillgänglig information eller förutsättningar för en dialog, ligger initiativet hos lekmännen att ta till sig informationen och/eller ta kontakt med forskarna.

Avslutande kommentarer

De resultat som framkommit i denna studie kan ses som en början, både till vidare studier inom området och till ett arbete som innebär att försöka skapa förutsättningar för en ökad dialog mellan forskare och lekmän.

Studien kan följas upp på förslagsvis två olika sätt: kvalitativt och kvantitativt. Den kvalitativa ansatsen innebär att resultaten från denna studie tillsammans med resultaten från de studier om allmänhetens syn på vetenskap och forskare som bedrivits för VA:s räkning, utgör ett underlag för vidare materialinsamling. Konkret skulle en sådan studie kunna bedrivas med hjälp av fokusgrupper bland forskare. En fokusgrupp är en grupp bestående av 4–6 personer, där en relativt fri diskussion bedrivs kring ett givet ämne, under ledning av en moderator. Genom att arrangera gruppdiskussioner får analytikern en möjlighet att i analysen dra nytta av interaktionen mellan gruppdeltagarna. Han eller hon får en omedelbar inblick i hur samtalet om det givna ämnet gestaltar sig, hur deltagarna prövar sina argument i interaktionen och hur de motiverar sina ställningstaganden gentemot andra. De resultat som kommer ut av en fokusgruppsstudie grundar sig i vad som upplevs som viktigt och relevant av deltagarna själva, snarare än i frågeställningar som den som initierat studien själv föreställt sig är centrala. En kvalitativ uppföljning med hjälp av fokusgrupper skulle alltså kunna ge en fördjupad förståelse av forskares syn på allmänhetens uppfattningar och på en dialog med allmänheten.

En kvantitativ ansats skulle istället innebära en breddning av studien. Genom att genomföra en enkät bland forskare, där frågorna bygger på de resultat som framkommit både av föreliggande studie och av de övriga studierna bland lekmän, skulle mer generella slutsatser kunna dras om forskares uppfattningar. Det skulle således bli möjligt att jämföra uppfattningar hos olika grupper, t ex doktorander respektive disputerade forskare, forskare vid olika högskolor och universitet, forskare från olika fakulteter och vetenskapliga discipliner etc.

Vad skulle kunna göras, med utgångspunkt i de resultat som presenterats i denna rapport, för att öka dialogen mellan forskare och allmänhet? Det tycks som om intervjupersonerna upplever att ett möte med allmänheten främst ställer krav på vetenskapssamhället. Kraven gäller t ex att informera om sin forskning, att hitta kanaler för att sprida sitt budskap och för att förklara sin verksamhet på ett sätt som lekmän kan förstå. Samtidigt uppmuntrar inte alltid det akademiska systemet till att prioritera en dialog med allmänheten. Att meritera sig i vetenskapssamhället innebär att de inomvetenskapliga kontakterna premieras. De traditionella formerna för att möta lekmän, t ex öppna föreläsningar, öppet hus, författande av populärvetenskapliga artiklar etc, utgår i stort från att forskarna ska förbereda en presentation av sin forskning, som ska utformas på ett sådant sätt att allmänheten lyssnar och förstår. Det handlar alltså om att på ett eller annat sätt försöka överföra ett budskap från sändare till mottagare, ibland med möjlighet för mottagaren att ställa frågor om budskapet. Detta medför till stor del att ansvaret för att budskapet uppfattas rätt läggs på forskaren – och delvis också på de kanaler genom vilket budskapet framförs, t ex journalister på tidningar, tv eller radio. Vidare innebär det att forskaren först måste ha någon forskning att presentera, vare sig det är färdiga resultat eller planer på ett nytt forskningsprojekt.

En övergripande slutsats som kan dras efter att ha analyserat intervjumaterialet, är att det vore värdefullt att få till stånd fler förutsättningslösa möten mellan forskare och lekmän, med fokus mer på interaktion än på presentation. Att få möjlighet att samtala med en lekman om sin egen forskning och om vetenskap i allmänhet, utan att behöva förbereda sig i någon större utsträckning, och att kunna få inspireras av lek-mäns frågor och nyfikenhet, torde vara viktigt för att vetenskapen ska betraktas som integrerad i människors vardag, både av forskarna själva och av lekmän. Dialogen med allmänheten behöver uppvärderas inom vetenskapssamhället, samtidigt som den behöver möjliggöras genom att inte innebära ytterligare krav på forskarna att informera, presentera och lära ut.

En fortsatt diskussion behövs om lämpliga fora för sådana möten.

Intervjupersoner som ingått i studien

Humaniora och samhällsvetenskap

Carl-Reinhold Bråkenhielm, professor i teologi, Uppsala universitet
Ingrid Hermerén, lektor i spanska, Linköpings universitet
Jonas Kjellgren, doktorand i ekonomi, Högskolan i Jönköping
Theresia Olsson Neve, doktorand i informatik, Mälardalens högskola
Mats Thorslund, professor i socialt arbete, Stockholms universitet

Naturvetenskap och teknik

Björn Johansson, doktorand i datavetenskap, Linköpings universitet
Bengt-Harald Jonsson, professor i molekylär bioteknik, Linköpings universitet
Ingemar Lundström, professor i tillämpad fysik, Linköpings universitet
Margareta Norell Bergendahl, professor i maskinkonstruktion, KTH
Catarina Petersson, doktorand i matematik, Lunds universitet
Anna-Maria Simbotin, doktorand i matematik, Lunds universitet

Medicin

Anneli Karlsson, doktorand i cellbiologi, Linköpings universitet
Johnny Ludvigsson, professor i pediatrik, Linköpings universitet

Bilaga 2

Intervjuguide

- Vad tror du allmänheten tycker om din forskning?
Varför?
- Hur mycket tror du gemene man vet, kan förstå och är intresserad av det vetenskapsområde du representerar?
- På vilka sätt påverkar allmänhetens uppfattningar om din verksamhet ditt sätt att arbeta?
- Vilken typ av vetenskap tycker du är viktig att föra en dialog om med allmänheten?
På vilket eller vilka sätt ska detta lämpligast ske?
- Finns det discipliner som lämpar sig bättre eller sämre för dialog med allmänheten?
I så fall, vilka och varför?
Annars, ge en motivering till varför det inte förhåller sig på detta sätt!
- Vad innebär ett samspel med allmänheten för dig?
Vem är "allmänheten"?
Hur bör en dialog om nya forskningsresultat se ut (till innehåll och form) för att vara av värde både för dig och för allmänheten?
- Hur ser du på medias roll i att presentera forskningsbudskap?
Har du förtroende för medierna?
Om nej, varför inte?
Om ja, vilka medier eller typer av journalister är mest trovärdiga?
- Vad innebär den tredje uppgiften för dig?
Hur påverkas ditt sätt att arbeta av den tredje uppgiften?
Hur viktig är den tredje uppgiften i förhållande till de andra uppgifter och åtaganden som en forskare har?
- I vilken utsträckning tror du att allmänheten har tillit till forskarsamhället?
Om tilliten inte anses vara så stor, hur kan den öka?
- Vilka idéer har du om nya sätt att möta allmänheten och stärka dialogen och förtroendet mellan forskare och lekmän?

VA-Rapporter

- 2002:1 Vad tycker folk i andra länder?
- 2002:2 Allmänhetens syn på vetenskap
- 2002:3 Forskares syn på samtal med allmänheten
- 2002:4 Ungas syn på vetenskap

Föreningen Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog, öppenhet och förståelse mellan allmänhet och forskare. VA vill inspirera till samtal om forskning och skapa nya mötesplatser på oväntade arenor kring engagerande frågor. Alla skall kunna möta forskare för att utbyta idéer och bättre förstå forskningens resultat, arbetet för att nå dit och vetenskapens roll i samhället.

Föreningens mål är att

- öka kontakterna och utbytet av idéer mellan allmänhet och forskare
- öka allmänhetens kunskap om forskningens metoder och resultat
- utveckla forskarnas lyhördhet och förståelse för allmänhetens frågor om och oro för forskning
- bygga regionala, nationella och internationella nätverk för erfarenhetsutbyte och möten.

Verksamheten inriktas mot tre områden:

- **Kunskapsbyggande** om gränssytan mellan allmänhet och vetenskap genom opinionsundersökningar och studier om vad allmänheten, ungdomar och särskilda grupper anser om forskning och hur forskare ser på dialog med allmänheten
- **Samtal mellan forskare** och allmänhet; att katalysera eller i egen regi prova okonventionella former, arenor och teman
- **Erfarenhetsförmedling** av metoder, former och teman för samtal och spridning av kunskaper från studierna

Vetenskap & Allmänhet, VA bildades 2002 och har under de första verksamhetsåren genomfört ett antal studier och undersökningar, provat annorlunda samtalsformer och olika metoder för erfarenhetsförmedling, framför allt via Internet. Resultaten presenteras på föreningens webbplats: www.v-a.se.